YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

9 päivänä syyskuuta 1999 *

Asiassa C-281/97,

jonka Arbeitsgericht München (Saksa) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Andrea Krüger

vastaan

Kreiskrankenhaus Ebersberg

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan (EY:n perustamissopimuksen 117—120 artikla on korvattu EY 136—143 artiklalla) ja miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9 päivänä helmikuuta 1976 annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY (EYVL L 39, s. 40) tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: toisen jaoston puheenjohtaja G. Hirsch (esittelevä tuomari), joka hoitaa kuudennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit J. L. Murray ja H. Ragnemalm,

julkisasiamies: P. Léger,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Kreiskrankenhaus Ebersberg, edustajanaan Kommunaler Arbeitgeberverband Bayern eV:n esittelijä Annette Dassau,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja Peter Hillenkamp ja oikeudellisen yksikön virkamies Marie Wolfcarius, avustajinaan asianajajat Thomas Eilmansberger ja Stefan Köck, Bryssel,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Kreiskrankenhaus Ebersbergin ja komission 12.11.1998 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 3.12.1998 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Arbeitsgericht München on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 3.7.1997 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 1.8.1997, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla ennakkoratkaisukysymyksen EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan (EY:n perustamissopimuksen 117—120 artikla on korvattu EY 136—143 artiklalla) ja miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9 päivänä helmikuuta 1976 annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY (EYVL L 39, s. 40) tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Andrea Krüger ja Kreiskrankenhaus Ebersberg ja joka koskee vuosittaisen erityislisän maksamista.

3 Pääasian vastaaja otti Krügerin palvelukseensa kokoaikaiseksi sairaanhoitajaksi 1.10.1990 alkaen. Hänen työsuhteeseensa sovellettiin vuoden 1961 *Bundesangestelltentarifvertrag*ia (julkisen sektorin sopimussuhteisia työntekijöitä koskeva työehtosopimus, jäljempänä BAT).

4 Krüger sai lapsensa synnyttyä 24.4.1995 *Bundeserziehungsgeldgesetz*in (kotihoidontuen ja hoitovapaan myöntämisestä annettu liittovaltion laki, jäljempänä BErzGG) mukaisesti hoitovapaata 20.6.1995—23.4.1998 sekä kotihoidontukea.

5 Krüger on 20.9.1995 alkaen ollut pääasian vastaajan palveluksessa *Sozialgesetzbuch*in (sosiaaliturvasta annettu laki, jäljempänä SGB) IV osan 8 §:ssä tarkoitetussa vähäisessä työssä, jota tehdään säännöllisesti vähemmän kuin 15 tuntia viikossa ja josta maksettava säännöllinen palkka ei ylitä tiettyä osaa peruskuukausipalkasta. Vähäinen työ on vapautettu sosiaaliturvamaksusta.

6 Krüger pyysi työnantajaansa maksamaan vuoden 1995 vuosittaisen erityislisän, joka on vuoden 1973 *Zuwendungs-Tarifvertrag*issa (työntekijöille maksettavasta lisästä tehty työehtosopimus, jäljempänä ZTV) tarkoitettu kuukauden palkkaa vastaava lisä, joka maksetaan jouluna.

7 Pääasian vastaaja kieltäytyi myöntämästä tätä lisää sillä perusteella, että ZTV:tä sovelletaan ainoastaan henkilöihin, joiden työsuhteesta määrätään BAT:ssa, ja että BAT:n 3 n §:n mukaan SGB:n 8 §:ssä tarkoitettua vähäistä työtä tekevät henkilöt eivät kuulu kyseisen työehtosopimuksen soveltamisalaan.

8 Krüger saattoi 14.6.1996 asian Arbeitsgerichtin käsiteltäväksi ja vaati vuosittaisen lisän maksamista.

9 Kansallisen tuomioistuimen mukaan BAT:n 3 n §:n määräykset merkitsevät välillistä naisten syrjintää, koska on oletettava, että yli 90 prosenttia BErzGG:n mukaisia etuuksia saavista henkilöistä on naisia. Lisäksi kansallinen tuomioistuin katsoo, että hoitovapaalla olevia naisia, jotka sekä työskentelevät että hoitavat lapsiaan, syrjitään niihin nähden, jotka lasten kasvatuksen vuoksi luopuvat työurasta.

10 Tästä syystä Arbeitsgericht München päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko sellainen kansallisen oikeuden normi — tässä asiassa BAT:n 3 n § yhdessä 12.10.1973 tehdyn *Zuwendungs-TV*:n kanssa — ristiriidassa miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa annetun direktiivin 76/207/ETY ja EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan kanssa, jossa määrätään, että sellainen työntekijä, joka tekee hoitovapaansa aikana työtä, joka ei kuulu sosiaalivakuutusjärjestelmän piiriin, ei saa, toisin kuin sosiaalivakuutusjärjestelmän piiriin kuuluvat työntekijät, asianomaista tapausta koskevan työehtosopimuksen mukaisia vuosittaisia palkan erityislisiä? Onko tämä sääntely edellä mainittujen yhteisön normien mukainen erityisesti silloin, kun hoitovapaalla oleva, mutta ei työssä käyvä työntekijä saa kuitenkin työehtosopimuksen mukaan palkan erityislisän ensimmäiseltä vuodelta?"

11 Aluksi on todettava, että kuten pääasian vastaaja ja komissio ovat väittäneet ja kuten julkisasiamies on tuonut esiin ratkaisuehdotuksensa 15—20 kohdassa, se, että SGB:n 8 §:ssä tarkoitettua vähäistä työtä tekeville henkilöille ei makseta vuosittaista erityislisää, perustuu pelkästään BAT:n 3 n §:n ja ZTV:n soveltamiseen, eikä BErzGG:n säännöksillä ole tältä osin merkitystä.

12 Tästä seuraa, että kansallinen tuomioistuin kysyy ennen kaikkea, onko perustamissopimuksen 119 artiklaa ja direktiiviä 76/207/ETY tulkittava siten, että työehtosopimuksen määräys, jonka mukaan kyseisessä työehtosopimuksessa määrättyä vuosittaista erityislisää ei makseta henkilöille, jotka työskentelevät säännöllisesti alle 15 tuntia viikossa ja joiden säännöllinen palkka ei ylitä tiettyä osaa peruskuukausipalkasta ja jotka on tästä syystä vapautettu pakollisesta sairausvakuutuksesta, merkitsee välillistä naisten syrjintää, mikäli tämä etuuden epääminen koskee huomattavasti suurempaa prosenttiosuutta naisista kuin miehistä.

Direktiivi 76/207/ETY

13 Aluksi on tutkittava, voidaanko direktiiviä 76/207/ETY soveltaa pääasiaan.

14 Direktiivin 76/207/ETY toisesta perustelukappaleesta käy ilmi, ettei direktiivi koske perustamissopimuksen 119 artiklassa tarkoitettua palkkaa (ks. asia C-342/93, Gillespie ym., tuomio 13.2.1996, Kok. 1996, s. I-475, 24 kohta).

15 Tältä osin on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 119 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetun palkan käsitteeseen kuuluvat kaikki etuudet, jotka maksetaan rahana tai luontoisetuna, välittömästi tai tulevaisuudessa, jos työnantaja maksaa ne, suoraan tai välillisesti, työntekijälle hänen suorittamastaan työstä (ks. mm. asia 12/81, Garland, tuomio 9.2.1982, Kok. 1982, s. 359, 5 kohta; asia C-262/88, Barber, tuomio 17.5.1990, Kok. 1990, s. I-1889, 12 kohta ja asia C-167/97, Seymour-Smith ja Perez, tuomio 9.2.1999, Kok. 1999, s. I-623, 23 kohta).

16 Yhteisöjen tuomioistuin täsmensi edellä mainitussa asiassa Garland antamansa tuomion 10 kohdassa, että näiden korvausten oikeudellisella luonteella ei ole merkitystä 119 artiklan soveltamisen kannalta, koska ne maksetaan työsuhteen perusteella.

17 Työnantajan työntekijälle maksama lain tai työehtosopimuksen mukainen vuoden lopussa suoritettava lisä maksetaan työntekijän työsuhteen perusteella, minkä vuoksi se on perustamissopimuksen 119 artiklassa tarkoitettua palkkaa. Se ei voi siten kuulua direktiivin 76/207/ETY soveltamisalaan.

Perustamissopimuksen 119 artikla

18 Tältä osin on tuotava esiin, että perustamissopimuksen 119 artiklassa vahvistetaan periaate, jonka mukaan miespuolisille ja naispuolisille työntekijöille maksetaan samasta työstä samaa palkkaa, mutta se ei koske tilanteita, joissa tiettyä työntekijäryhmää syrjitään toiseen samaa sukupuolta olevien työntekijöiden ryhmään nähden.

19 Sitä vastoin tämän periaatteen vastaista on paitsi välittömästi sukupuoleen perustuvaa syrjintää merkitsevien säännösten soveltaminen, myös sellaisten säännösten soveltaminen, joilla pidetään voimassa miespuolisten ja naispuolisten työntekijöiden erilaista kohtelua soveltamalla arviointiperusteita, jotka eivät perustu sukupuoleen, silloin kun tällaista erilaista kohtelua ei voida selittää objektiivisesti perustelluilla seikoilla, joihin ei liity sukupuoleen perustuvaa syrjintää (ks. mm. em. asia Seymour-Smith ja Perez, tuomion 52 kohta).

20 Seuraavaksi on huomattava, että koska miespuolisten ja naispuolisten työntekijöiden syrjintää koskeva kielto on ehdoton, sen lisäksi, että se velvoittaa viranomaisia, se koskee myös kaikkia palkkatyöhön sovellettavia työehtosopimuksia sekä yksityisten välisiä sopimuksia (ks. mm. asia C-184/89, Nimz, tuomio 7.2.1991, Kok. 1991, s. I-297, 11 kohta).

21 Pääasiassa evätyn lisän osalta on selvää, että SGB:n 8 §:ssä tarkoitettua vähäistä työtä tekevien jättäminen BAT:n soveltamisalan ulkopuolelle ei ole välittömästi sukupuoleen perustuvaa syrjintää. On siis tutkittava, voiko tällainen toimenpide merkitä perustamissopimuksen 119 artiklan vastaista välillistä syrjintää.

22 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisen lain säännös tai työehtosopimuksen määräys, jota sovelletaan työntekijän sukupuolesta riippumatta, mutta

joka tosiasiallisesti koskee huomattavasti suurempaa prosenttiosuutta naisista kuin miehistä, on perustamissopimuksen 119 artiklan vastainen, jollei kyseistä säännöstä tai määräystä ole perusteltu objektiivisilla ja sukupuoleen perustuvaan syrjintään liittymättömillä syillä (ks. vastaavasti em. asia Seymour-Smith ja Perez, tuomion 67 kohta ja asia 171/88, Rinner-Kühn, tuomio 13.7.1989, Kok. 1989, s. 2743, 12 kohta).

23 On todettava, että sillä, että SGB:n mukaan vähäistä työtä tekevät henkilöt jätetään pakollisen vakuutusjärjestelmän ulkopuolelle, pyritään vastaamaan vähäiselle työlle olemassa olevaan sosiaaliseen tilaukseen ja että Saksan hallitus pitää tarpeellisena vastata siihen sosiaali- ja työllisyyspolitiikallaan (ks. asia C-317/93, Nolte, tuomio 14.12.1995, Kok. 1995, s. I-4625, 31 kohta ja asia C-444/93, Megner ja Scheffel, tuomio 14.12.1995, Kok. 1995, s. I-4741, 27 kohta).

24 Tältä osin on todettava, että BAT:n 3 n §:n nojalla kyseistä työehtosopimusta ei sovelleta vähäistä työtä tekeviin henkilöihin, joten heille ei makseta siinä määrättyä vuosittaista erityislisää.

25 BAT:n soveltamisalan ulkopuolelle jättämisellä ei kuitenkaan voida muuttaa perustamissopimuksen 119 artiklassa vahvistettua periaatetta, jonka mukaan miespuolisille ja naispuolisille työntekijöille maksetaan samasta työstä samaa palkkaa. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kyseessä on yhteisön oikeuden perusperiaate, jonka toteuttamista yksikään kansallinen säännös ei voi tehdä tyhjäksi (ks. em. asia Seymour-Smith ja Perez, tuomion 75 kohta).

26 Seuraavaksi on todettava, että vähäistä työtä tekevien henkilöiden jättäminen sellaisen työehtosopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle, jossa määrätään vuosittaisen erityislisän myöntämisestä, merkitsee erilaista kohtelua kokoaikatyössä oleviin työntekijöihin nähden. Jos kansallinen tuomioistuin, jonka yksinomaiseen toimivaltaan tosiseikkojen arvioiminen kuuluu, toteaa, että tämä etuuden epäämistä koskeva määräys, vaikkakin sitä sovelletaan työntekijän sukupuolesta riippumatta, koskee tosiasiassa huomattavasti suurempaa prosenttiosuutta nai-

sista kuin miehistä, sen on pääteltävä tästä, että kyseinen työehtosopimus merkitsee perustamissopimuksen 119 artiklassa tarkoitettua välillistä syrjintää.

27 Vastaaja väittää kuitenkin edellä mainitussa asiassa Nolte annettuun tuomioon viitaten, että sosiaali- ja työllisyyspolitiikan tavoitteella, johon ei objektiivisesti tarkasteltuna liity sukupuoleen perustuvaa syrjintää, voidaan nyt esillä olevassa asiassa perustella vähäisen työn jättäminen työehtosopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

28 On totta, että yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt sosiaalipolitiikan kuuluvan tämänhetkisen yhteisön oikeuden mukaan jäsenvaltioiden toimivaltaan. Tämän vuoksi jäsenvaltioiden on valittava ne keinot, jotka auttavat niitä toteuttamaan sosiaali- ja työllisyyspoliittiset tavoitteensa. Tätä valtaa käyttäessään jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta (ks. em. asia Nolte, tuomion 33 kohta ja em. asia Megner ja Scheffel, tuomion 29 kohta).

29 Pääasia koskee kuitenkin erilaista tilannetta kuin edellä mainituissa asioissa Nolte ja Megner ja Scheffer. Nyt esillä oleva asia ei nimittäin koske kansallisen lainsäätäjän harkintavaltansa nojalla toteuttamaa toimenpidettä eikä myöskään Saksan sosiaaliturvajärjestelmän perusperiaatetta, vaan sitä, että vähäistä työtä tekeviin ei sovelleta työehtosopimuksen määräystä vuosittaisesta erityislisästä, minkä seurauksena näitä henkilöitä kohdellaan palkkauksen osalta eri tavalla kyseisen työehtosopimuksen soveltamisalaan kuuluviin nähden.

30 Edellä esitetyn perusteella on vastattava, että perustamissopimuksen 119 artiklaa on tulkittava siten, että työehtosopimuksen määräys, jonka mukaan kyseisessä työehtosopimuksessa määrättyä vuosittaista erityislisää ei makseta henkilöille, jotka työskentelevät säännöllisesti alle 15 tuntia viikossa ja joiden säännöllinen palkka ei ylitä tiettyä osaa peruskuukausipalkasta ja jotka on tästä syystä vapautettu pakollisesta sairausvakuutuksesta, merkitsee välillistä sukupuoleen

perustuvaa syrjintää, kun kyseistä työehtosopimusta sovelletaan työntekijän sukupuolesta riippumatta, mutta se koskee tosiasiassa huomattavasti suurempaa prosenttiosuutta naisista kuin miehistä.

Oikeudenkäyntikulut

31 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneelle komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Arbeitsgericht Münchenin 3.7.1997 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

EY:n perustamissopimuksen 119 artiklaa (EY:n perustamissopimuksen 117—120 artikla on korvattu EY 136—143 artiklalla) on tulkittava siten, että työehtosopimuksen määräys, jonka mukaan kyseisessä työehtosopimuksessa määrättyä vuosittaista erityislisää ei makseta henkilöille, jotka työskentelevät säännöllisesti alle 15 tuntia viikossa ja joiden säännöllinen palkka ei ylitä tiettyä osaa peruskuukausipalkasta ja jotka on tästä syystä vapautettu pakollisesta sai-

rausvakuutuksesta, merkitsee välillistä sukupuoleen perustuvaa syrjintää, kun kyseistä työehtosopimusta sovelletaan työntekijän sukupuolesta riippumatta, mutta se koskee tosiasiassa huomattavasti suurempaa prosenttiosuutta naisista kuin miehistä.

Hirsch Murray Ragnemalm

Julistettiin Luxemburgissa 9 päivänä syyskuuta 1999.

R. Grass

kirjaaja

P. J. G. Kapteyn

kuudennen jaoston puheenjohtaja